

Magyar nyelvtan

5. osztály

I. félév

I. A kommunikáció

Ismeretek	Követelmények
A hangsúlyozás, dallam, tempó és szünettartás szerepe a beszédben. Alapismeretek a kommunikáció tényezőiről: feladó, címzett, üzenet, kód, csatorna. A kapcsolatfelvétel, a megszólítás, a köszönés, a kérdés különféle formáinak ismerete. A testbeszéd fő formáinak: arcjáték, gesztus, testhelyzet, távolságtartás, szemkontaktus szerepe. A testbeszéd elemeinek kapcsolata a nyelvi kifejezőeszközökkel.	Kulcsfogalmak: Beszédhelyzet, arcjáték, gesztus, testtartás, távolság, külső, a kommunikáció folyamata, tényezői: adó, vevő, csatorna, kód, üzenet, kapcsolat; a beszéd zenei eszközei: dallam, hangsúly, tempó, hangerő, szünet. A kommunikációs helyzetnek megfelelő helyes beszédlelgzés, hangképzés, hangsúlyozás, tempó és szünettartás kialakulásának segítése: pl. beszédgyakorlatokkal, dramatikus játékkal, hangos szövegmondással. A kommunikációs folyamat alapvető tényezőinek tudatosítása. Kommunikációs (illem) szabályok tudatosítása.

II. Hang és betű

Ismeretek	Követelmények
A hangok, a beszédhangok keletkezése, a hangképzési folyamat. A hang és a betű megkülönböztetése. Hang- betű- írásjegy. A beszélőszervek és működésük. Beszédhangok csoportosítása: magán- és mássalhangzók. A rövid és hosszú magánhangzók; az ajakkerekítéses és ajakréses magánhangzók; magas és mély magánhangzók. A magánhangzótörvények (hangrendtörvény, illeszkedés). Az ábécé és a betűrend. A mássalhangzók csoportosítása jegyeik és időtartamuk szerint. Zöngés és zöngétlen mássalhangzók. A mássalhangzótörvények (részleges hasonulás, teljes hasonulás, összeolvadás, egyéb msh. törvények). Hangtörvények a hangok között, a beszédben létrejövő törvényszerűségek.	Kulcsfogalmak: Magánhangzó, mássalhangzó; hangrend, illeszkedés, teljes hasonulás, részleges hasonulás, összeolvadás, rövidülés kiesés. A magyar hangrendszer jellemezőinek tapasztalati úton történő megismerése. A hangok, a szóelemek és a szavak szintjének részletesebb vizsgálata. A beszédhangok hasonlóságainak és különbségeinek felfedezése, a képzési módok megfigyelése. A magyar hangok rendszere és főbb képzési jellemzőik: – magánhangzók, mássalhangzók; – magánhangzók: magas, mély; rövid, hosszú; – mássalhangzók: zöngés, zöngétlen. Néhány, a magyar nyelvre jellemző hangkapcsolódási szabályszerűség: megfigyelésük kiejtésben, a beszédben és az írásban. A hangok kapcsolódási szabályszerűségei: hangrend, illeszkedés, teljes és részleges hasonulás, összeolvadás, rövidülés, kiesés. A saját nyelvváltozatból ismert hangok

	eltérései a sztenderd változattól. A magyar nyelv szerkezetének összehasonlítása a tanult idegen nyelv hangtani szerkezetével.

II. félév

III. A magyar helyesírás

Ismeretek	Követelmények
Helyesírási alapelveink: - a kiejtés elve, - a szóelemzés elve, - a hagyomány elve, - az egyszerűsítés elve. Az elválasztás. Az egyszerű és összetett szavak elválasztása. Különböző műfajú szövegek olvasása. A szövegfeldolgozási algoritmus megismerése. A mássalhangzótörvények helyesírási kérdései, a helyesírási alapelvek. <i>A magyar helyesírás szabályai</i> című mű megismerése.	Kulcsfogalmak: Ábécé, helyesírási alapelv (kiejtés elve, szóelemzés elve, hagyomány elve, egyszerűsítés elve), elválasztás. Az alapvető helyesírási szabályok (kiejtés elve, szóelemzés elve, hagyomány elve, egyszerűsítés) megismerése főleg a hangtani ismeretek elsajátításához kapcsolódóan. A megismert helyesírási esetek felismerése és tudatos alkalmazása az írott szöveg megértése és szövegalkotási folyamatában; az önkontroll és szövegjavítás fokozatos önállósággal. Hibajavítási gyakorlatok segédeszközök használatával. Törekvés a mindennapi írásbeli alkotásokban az igényes helyesírásra.

IV. A szavak alakja és szerkezete

Ismeretek	Követelmények
Egy-, többjelentésű és azonos alakú szavak; hasonló alakú szavak; rokon értelmű szavak és kifejezések. Szólások és közmondások. Az ellentétes jelentésű szavak. A hangutánzó és a hangulatfestő szavak. A szavak szerkezete: az egyszerű és az összetett szavak; a toldalékos szavak.	Kulcsfogalmak: Szótő, toldalék, képző, jel, rag; egyjelentésű szó, többjelentésű szó, rokon- és ellentétes jelentés; hangutánzó szó, hangulatfestő szó, állandósult szókapcsolat, közmondás, szólás. A szavak szerkezete: szó, szótő, toldalékok: képző, jel, rag. Hangalak és jelentés kapcsolata a szavakban. A szavak jelentése és hangalakja közötti összefüggés megfigyelése. Az állandósult szókapcsolatok, szólások, közmondások jelentésének, szerkezetének, használati körének megfigyelése. Egynyelvű szótárak használata, könyvtári kutatás, szójelentések csoportos és önálló feltárása.

V. Kommunikációtörténet

Ismeretek	Követelmények
Őseink beszéde. Hogyan beszél az emberiség? Hogyan ír az emberiség?	

6. osztály

I. félév

I. A kommunikáció

Ismeretek	Követelmények
A nyelvi és nem nyelvi kifejezőeszközök tudatos alkalmazása. A testbeszéd önkéntelen és szándékos gesztusai. Kapcsolatfelvétel, kapcsolattartás. Véleménynyilvánítás. Vita. A beszédhelyzethez (szándék, címzett, tartalom) és a nyelvi illem alapvető szabályaihoz alkalmazkodó beszédmód a kommunikáció iskolai helyzeteiben.	Kulcsfogalmak: Beszédhelyzet, kommunikációs (illem)szabályok Különböző hallott szövegek, információk megértése, rövid összefoglaló reprodukálása. Aktív részvétel különféle kommunikációs helyzetekben. Alkalmazkodás a beszédhelyzethez, a kommunikációs célhoz. A közlési szándéknak megfelelő szókincs, kiejtés (hangsúly, tempó, hangerő stb.), valamint nem nyelvi jelek alkalmazása. Mindennapi kommunikációs szituációk különféle helyzetekben történő gyakorlása: kapcsolatfelvétel, kérdés, kérés, beszélgetés. Felnőttek és gyermekek kommunikációjának különbségei, kommunikációs (illem)szabályok (férfiak és nők, felnőttek és gyermekek, gyermekek és gyermekek) között. Tanult szövegek szöveghű és kifejező tolmácsolása.

II. Szófajok

Ismeretek	Követelmények
A szófajok kialakulása. A magyar nyelv szófaji rendszere. Szavak szófajának felismerése, megnevezése szövegben (ige, főnév, melléknév, számnév, névmás, igenév, viszonyzó, mondatzó). A szófajok jelentéstani és alaktani jellegzetességeinek ismerete. <u>Az ige:</u> Az ige jelentése, az igékhez járuló ragok, a ragozott igealakok helyesírása. Az igemódok és igeidők kapcsolata. Az ikés igék helyes használata. Az igékhez kapcsolódó helyesírási problémák megbeszélése, nyelvhelyességi problémák tisztázása. A helyesírási szabálygyűjtemények tudatos használata. <u>A névszók:</u> -A főnév: A tulajdonnév és a köznév. (A személynevek, állatnevek, földrajzi nevek, csillagnevek, intézménynevek, márkanévek, kiténtetések, címek helyesírása.) A szófajok helyesírására, helyes használatára	Kulcsfogalmak: Alapszófajok: ige, főnév, melléknév, számnév. A szavak egy lehetséges osztályának, a szófajok legjellemzőbb csoportjainak áttekintése, szövegbeli és kommunikációs szerepük megfigyelése, alkalmazásuk a kommunikációban. A szófaji csoportok jellemző alaktani viselkedésének megfigyelése, főbb jellemzőinek megnevezése. Az alapszófajok típusai, szerkezetük, szerepük a szövegalkotásban. Az ige szerkezete, az igekötők szerepe az ige folyamatosságának, az irányultságának kifejezésében; az ige aktualitása. A főnevek kategóriái, a tulajdonnevek néhány tipikus fajtája, szerkezete. A tanult alapszófajok leggyakoribb képzőinek megismerése, szóalkotási gyakorlatok. A magyar nyelv szerkezetének összehasonlítása a tanult idegen nyelv szótani szerkezetével.

vonatkozó szabályok ismerete és alkalmazása szóbeli és/vagy írásbeli nyelvhasználat során. -A melléknév fogalma, szerepe, fokozása, jelentésárnyalatai. -A számnév fogalma, fajtái. A kifejezőképesség fejlesztése a szófajtani ismeretek felhasználásával.	

II. félév

II. Szófajok – a témakör folytatása

Ismeretek	Követelmények
A névmások fajtáinak megismerése. A nyelvi elemzési készség és a rendszerező képesség fejlesztése, a nyelvtani fogalmak tudatos használata. A névszókhoz járuló jelek: a többes szám jele, a birtokos személyjelek, egyéb névszókhoz járuló jelek. <u>Az igenevek:</u> A főnévi igenév személyragozása, a melléknévi igenév fajtái, a határozói igenév. <u>A határozószók:</u> Használata és helyesírása. <u>A viszonyszók:</u> A névelő, a névutó, a kötőszók, az igekötők, a segédigék, a módosítószók helyes használata. A nyelvi eszközök (határozószók, viszonyszók) alkalmazása szóbeli és írásbeli nyelvhasználatban. <u>A mondatszók</u>	Kulcsfogalmak: határozószó, névmás, igenév A névmások szövegszervező szerepének megfigyelése, alkalmazása a szövegalkotásban.

7. osztály

I. félév

I. Kommunikáció

Ismeretek	Követelmények
A kommunikáció tényezői. Tudja az írásbeli és a szóbeli közlésmódok különbségét. A testbeszéd. Metakommunikáció, gesztusok szerepe. A hétköznapi és irodalmi kommunikáció sajátosságai, különbségei. Az áttételes jelentések felismerése, használata.	Kulcsfogalmak: Vélemény, vita, érv; megbeszélés, kiselőadás Kifejező, a beszéd zenei eszközeit, a nem verbális jeleket a beszédhelyzetnek megfelelően használó megnyilatkozás. A különféle mindennapi megnyilatkozások dekódolása. Az érvelés alapjainak megismerése. Részvétel beszélgetésben, vitában, a saját álláspont előadása, megvédése, esetleges korrigálása a témának, a kommunikációs helyzetnek

	megfelelő kifejezésmóddal. Reagálás mások véleményére kisközösségi (iskolai, családi, baráti) helyzetekben. A közéleti kommunikáció iskolai helyzetei és műfajai: megbeszélés, vita, kiselőadás, a helyzetnek és a kommunikációs célnak megfelelő beszédmód, szókincs használata.

II. A szöveg

Ismeretek	Követelmények
A szövegek kommunikációs szempontú csoportosítása. A szöveg kommunikációs szerepe. Verbális, nem verbális szövegek. A szöveg szerkezete, általános tagolása. A szövegösszetartó erők.	Kulcsfogalmak: Jegyzet, elbeszélés, jellemzés, vélemény. A kommunikációs céloknak megfelelő papíralapú szövegek írása.

III. Az egyszerű mondat szerkezete

Ismeretek	Követelmények
A mondat fogalma. A mondat fajtái szerkezetük szerint: egyszerű és összetett. Az egyszerű mondatok a beszélő szándéka szerint, a mondatok hanglejtése, logikai minősége. Az egyszerű mondat helyesírása, a mondatvégi írásjelek. A mondatrészek: A, Á, T, H, J. <i>Az alany és az állítmány a mondat fő részei.</i> A predikatív (alany-állítmányi) szerkezet. A hozzárendelő szószerkezet. Az állítmány szófaja, fajtái: igei, névszói, névszói-igei. Az alany szófaja, fajtái: határozott, határozatlan, általános. Az alany, állítmány egyeztetése. <i>A bővítmények.</i> Az alárendelő szószerkezet, és a mellérendelő szószerkezet megkülönböztetése, felismerése. <i>A tárgy,</i> a tárgy szófaja és alakja. A tárgy fajtái: határozott, határozatlan. A tárgyas szószerkezet.	Kulcsfogalmak: Mondatfajta, kijelentő, kérdő, felszólító, felkiáltó, óhajtó mondat. Egyszerű; tagolt és tagolatlan mondat; minimális és bővített mondat. Mondatrész, alany, állítmány, jelző (minőség, birtokos, mennyiség), határozó (pl. idő, hely, mód, társ, eszköz, állapot), <i>tárgy.</i> Szószerkezet, mellérendelő és alárendelő szószerkezet. Viszonyzó, névelő, kötőszó, névutó, partikula, segédigék, igekötő. Mondatszó, indulatszó, módosítószó. A mondat nyelvi funkciója, felépítése, szerkezete; a mondatfajták szövegszervező ereje. Mondatátalakítási gyakorlatok a beszédhelyzetnek és a kommunikációs szándéknak megfelelően szóban és írásban. A szószerkezetek és a mondatok megalkotásában szerepet játszó viszonyzók és mondatszók. A szószerkezet típusok felépítésének megfigyelése, felismerésük és alkotásuk. A fő mondatrészek szerepének és mondatbeli viszonyainak, a hozzájuk kapcsolódó vonzatok jellemzőinek tanulmányozása. Fő mondatrészek szerepe, funkciója és fajtái, mondatbeli viszonyaik, vonzatok.

II. félév

III. Az egyszerű mondat szerkezete – a témakör folytatása

Ismeretek	Követelmények
Határozók, határozós szintagmák (szó szerkezetek) a mondatban. A határozók fajtái, kifejezőeszközei, jelölésük az ágrajzban. - helyhatározó és képes helyhatározó, helyhatározós és képes helyhatározós szintagmák - idő-és számhatározó, idő-és számhatározós szintagmák - mód-és állapothatározó, mód-és állapothatározó szintagmák - eszköz-és társhatározó, eszköz-és társhatározó, szintagmák - ok-és célhatározó, ok-és célhatározó szintagmák - állandó határozó, állandó határozós szintagmák - ritkábban használt határozók és határozós szintagmák: eredet-, eredmény-, fok-, mérték-, hasonlító határozó Jelzők, a jelzős szó szerkezetek, a jelzők fajtái, kifejezőeszközei, jelölésük elemzéskor: - a minőségjelző és a minőségjelzős szó szerkezet, - a mennyiségjelző és a mennyiségjelzős szó szerkezet, - a birtokos jelző és a birtokos jelzős szó szerkezet, - az értelmező jelző és az értelmező jelzős szó szerkezet.	Kulcsfogalmak: Mondatrész, alany, állítmány, jelző (minőség, birtokos, mennyiség), határozó (pl. idő, hely, mód, társ, eszköz, állapot), tárgy. A szó szerkezetek és a mondatok megalkotásában szerepet játszó viszonyozók és mondatszók. A szó szerkezet típusok felépítésének megfigyelése, felismerésük és alkotásuk. A fő mondatrészek szerepének és mondatbeli viszonyainak, a hozzájuk kapcsolódó vonzatok jellemzőinek tanulmányozása.

8. osztály

I. félév

I. Kommunikáció

Ismeretek	Követelmények
Az alapvető tömegkommunikációs műfajok (hír, tudósítás, kommentár, interjú, riport, kritika, cikk) sajátosságainak ismerete. Hír, tudósítás, interjú, riport írása.	Kulcsfogalmak: Hozzászólás, felszólalás, kiselőadás, köszöntő, ünnepi beszéd. Tömegkommunikáció, sajtó, rádió, televízió, internet. Sajtóműfaj: hír, tudósítás, interjú A tömegkommunikáció és a sajtó műfajainak

	megismerése kritikus szemléletmód kialakítása és fejlesztése. A sajtó leggyakoribb műfajai: hír, tudósítás, interjú. A közéleti kommunikáció iskolai helyzetei és műfajai: felszólalás, hozzászólás, rövid alkalmi beszéd, köszöntés, a helyzetnek és a kommunikációs célnak megfelelő beszédmód, szókincs használata

II. Az összetett mondat

Ismeretek	Követelmények
Az összetett mondat szerkezete, a tagmondatok sorrendje. A mellérendelő összetett mondat fajtáinak felismerése, ilyen típusú mondatok alkotása. Az alárendelő összetett mondat fajtáinak felismerése, ilyen mondatok alkotása és ábrájuk jelölése A főmondat és mellékmondat fogalma, az utalószó és a kötőszó szerepe. Az összetett mondatok központozása: a mondatközi (vessző, pontosvessző, kettőspont) és a mondatvégi írásjelek használata. A szó szerinti és a tartalom szerinti idézés helyes írásmódja. A többszörösen összetett mondatok felismerése és a mondat ábrájának leírása.	Kulcsfogalmak: Alárendelő és mellérendelő összetett mondat. Az egyszerű és összetett mondatok megkülönböztetése. Az alárendelő és mellérendelő összetett mondatok. A tagmondatok közötti tartalmi-logikai és/vagy grammatikai viszony felismerése. Mondat átalakítási gyakorlatok a beszédhelyzetnek és a kommunikációs szándéknak megfelelően szóban és írásban.

II. félév

III. A szöveg szerkezete

Ismeretek	Követelmények
A szöveg mikroszerkezetével kapcsolatos fogalmak ismerete: mondatösszetétel, mondatösszetétel, mondatösszetétel, mondatösszetétel, mondatösszetétel.	Mondatszöveg, mondatösszetétel, mondatösszetétel, mondatösszetétel, mondatösszetétel, mondatösszetétel, mondatösszetétel, mondatösszetétel, mondatösszetétel, mondatösszetétel.

IV. A szóalkotás

Ismeretek	Követelmények
Az alárendelő szóösszetételek fajtái és helyesírásuk. A mellérendelő szóösszetételek fajtái és helyesírásuk. A szóképzés fogalma, és leggyakoribb képzőinek az ismerete. A ritkábban használt szóalkotási módok felismerése: szóelvonás, szógyűlés, mozaikszó-	Kulcsfogalmak: Alárendelő és mellérendelő szóösszetétel. A szóösszetételek típusai, jelentésük változása, helyesírási szabályai. A szóösszetétel, a szóképzés és a jelentés összefüggésének elemzése szépirodalmi és nem irodalmi szövegekben; szógyűjtés játékos szóalkotás-

alkotás.	képzéssel, összetétellel. Szóösszetétel, alapszó, képzett szó, szókapcsolat megkülönböztetése.

V. A magyar nyelv története

Ismeretek	Követelmények
A nyelvrokonság fogalma. Híres magyar nyelvkutatók—Sajnovics János, Kőrösi Csoma Sándor, Reguly Antal—megismerése. Szókincsünk ősi elemeinek, idegen szavaknak és jövevényszavaknak az ismerete, megkülönböztetése. Az idegen szavak megítélése a mai magyar nyelvben.	A nyelv állandóságának és változásának megfigyelése különböző régi és mai szövegeken. A nyelvi változás bizonyítékainak értelmezése különböző korokból származó írott szövegeken és irodalmi példákon. A szókincs változása: régi és új szavak, kifejezések gyűjtése, összehasonlítása. A magyar nyelv eredete (finnugor rokonság), helye a nyelvek között. Nyelvünk agglutináló (ragasztó) jellegének bizonyítékai példákkal.